

СТАТИСТИЧНЕ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ДИСПРОПОРЦІЙНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Мінливість законодавчої бази, нестабільність інституційного середовища, погіршення демографічних чинників (депопуляція населення, зростання незбалансованості міграційних потоків), наявність прихованого безробіття та тіньової зайнятості, професійно-кваліфікаційний та кількісний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили – це основні проблеми, що притаманні сучасному ринку праці України.

Моніторинг ринку праці України та останніх тенденцій, що нині панують на ньому дозволяють виділити систему факторів правового (стан та зміни трудового законодавства, політика держави у сфері сприяння зайнятості), соціально-економічного (розмір середньої заробітної плати, номінальні і реальні рівні доходів, соціальні пільги, економічна кон'юнктура та ін.), демографічного (чисельність і статево-вікова структура населення, народжуваність, смертність, міграція) та освітньо-культурного (рівень освіти громадян, рівень розвитку культури у суспільстві, прийняті цінності та норми) впливу на попит та пропозицію на ринку праці, а також на ринковий механізм їх регулювання.

Аналіз останніх досліджень вчених [1 - 3] дозволяє констатувати факт наявності на вітчизняному ринку праці наступних видів диспропорцій: 1) структурна (професійно-кваліфікаційна) – невідповідність освітньо-професійної кваліфікації робітників поточним та перспективним потребам роботодавців; 2) галузева – обумовлена мінливістю змін та ринкових перетворень у галузях та сферах економіки; 3) територіальна (регіональна) – нерівномірність розподілу та розміщення трудових ресурсів по території країни в тому числі через незбалансованість міграційних потоків; 4) соціальна (соціально-демографічна) – обумовлена віковою та гендерною дискримінацією певних груп населення щодо можливості працевлаштування; 5) інституціональна – наявність неформальної (тіньової), нестандартної зайнятості, недотримання норм трудового законодавства.

Перераховані вище види диспропорційності вкрай негативно впливають на економіку країни, а саме: призводять до неефективного використання трудових ресурсів, зростанням рівня безробіття та соціальної напруги у суспільстві, широко-масштабної зовнішньої трудової міграції, значної диференціації розвитку регіонів, відірваності ринку освітніх послуг від ринку праці, зниження продуктивності праці і конкурентоспроможності виробництв, погіршення інвестиційної привабливості країни та в цілому обмежують розкриття потенціалу

розвитку держави. Більш того, проблема диспропорційності є не новою для нашої країни. Так, згідно даних Державної служби статистики України [4], за 6 років ситуація на ринку праці є незмінною – суттєве перевищення пропозиції над попитом на робочу силу (рис. 1).

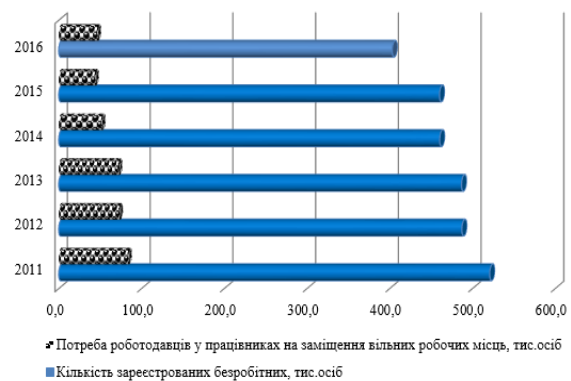

Рис. 1. Співвідношення попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці в Україні у 2011 – 2016 рр.

Аналіз статистичних даних дозволяє стверджувати, що у 2016 році потреба роботодавців у працівниках зменшилась практично у двічі (на 37,2 тис. осіб) порівняно з 2011 р., тоді як у 2015 р. навпаки, збільшилась на 2,7 тис. осіб, при тому, що кількість зареєстрованих безробітних на протязі 2015 – 2016 рр. також зменшилась (у 2014 р. – 460,2 тис. осіб та у 2015 р. – 403,0 тис. осіб). Зростання кількості вакансій відбулося в усіх регіонах. Найбільш суттєво кількість вакансій зросла у Сумській, Полтавській, Київській, Донецькій, Тернопільській, Хмельницькій та Львівській областях – на 19 % - 30 %, в м. Києві на 66 %. Третина всього зайнятого населення країни зосереджена у Львівській, Харківській, Дніпропетровській областях та м. Києві. Це свідчить про те, що найбільший попит на працівників спостерігається тільки у великих промислових та розвинених регіонах, тоді як в інших областях збільшується рівень безробіття та, як наслідок, падає рівень платоспроможності населення цих регіонів. Найбільший рівень диспропорційності було відмічено у 1 кварталі 2011 року – 534,1 тис. осіб, що може бути обумовлено наслідками економічної кризи, тоді як найнижчий рівень дисбалансу між попитом та пропозицією спостерігався у 4 кварталі 2017 р. – 239 тис. осіб. Тобто, можна відмітити наявність позитивних зрушень у зменшенні диспропорційності на ринку праці України (рис. 2).

Рис. 2. Попит і пропозиція робочої сили на зареєстрованому ринку праці

Також доцільно відмітити сезонний характер зрушень на ринку праці. Так, найбільш незбалансованими щорічно є 1 - 2 квартали, тоді як дещо зрівноважити попит та пропозицію на робочу силу стає можливим у 4 кварталі. Це можна пояснити тим, що за професійними групами найбільший попит роботодавців припадає на кваліфікованих робітників з інструментом та на робітників з обслуговування, експлуатації устаткування. Також затребувані працівники сфери послуг. У сільськогосподарському секторі – трактористи, агрономи, робітники з обслуговування сільськогосподарського виробництва, птахівники та лісоруби. Доцільно зазначити, що для більшості цих професій характерною є сезонність праці.

Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією є фактором, що обмежує як можливість працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках. Однак доцільно відмітити позитивну тенденцію у навантаженні на одне вільне робоче місце. Оскільки, станом на 1 вересня 2017 року у базі даних служби зайнятості налічувалося 77,0 тис. вакансій, що на 43 % більше, ніж на 1 вересня 2016 року [5]. Завдяки зростанню кількості вакансій та скороченню кількості зареєстрованих безробітних, суттєво знизився дисбаланс між попитом на роботу та її пропозицією. Станом на початок серпня поточного року, на одне вільне робоче місце претендувало 4 безробітних (станом на відповідну дату 2016 року – 7 осіб), що наглядно представлено на рис. 3.

Скорочення навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць спостерігалось у всіх регіонах, крім Чернігівської області.

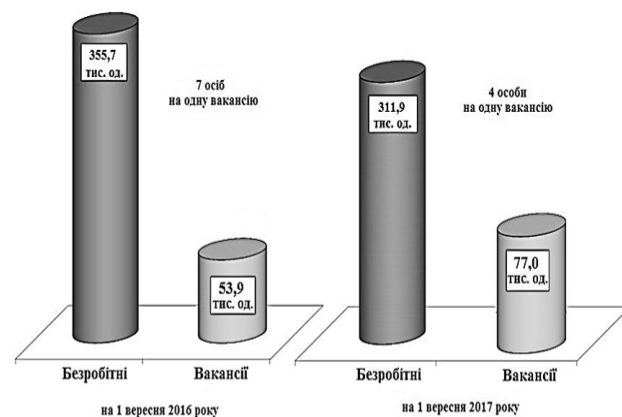

Рис. 3. Співвідношення кількості безробітних та наявних вакансій на ринку праці станом на 1.09.2016 та 2017 рр.

Серед зареєстрованих безробітних, працевлаштованих у зазначеному періоді, 43,9% становили жінки, 34,8% – молодь віком до 35 років.

Упродовж I півріччя 2017 р. більше двох третин (70,3%) зареєстрованих безробітних отримали роботу на підприємствах сільського, лісового, та рибного господарств, переробної промисловості, а також оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів. Цьому також посприяло збільшення середньомісячної номінальної заробітної плати. Так, заробітна плата штатних працівників підприємств у I півріччі 2017р., порівняно з I півріччям 2016р., зросла на 37,2% і становила 6638 грн, що у 1,8 разів вище рівня мінімальної заробітної плати (3723 грн).

Отже, одним із першочергових завданням на шляху реформування економіки країни та ринку праці зокрема є досягнення збалансованості (зрівноваження) попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці України.

Список літератури

1. Сибірцев В. В. Розвиток інституціональної складової державного регулювання збалансованості національного ринку праці / В.В. Сибірцев. - "Економіка розвитку". - № 1 (81), 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/eu171_81/e171syb.pdf. Дата звернення: 11.03.2018.
2. Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 21. – С. 56–69. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr21.pdf> Дата звернення: 11.03.2018.
3. Краснопецева И. В. Профессиональный дисбаланс рынка труда квалифицированной рабочей силы / И. В. Краснопецева // Вестник Нижегородского университета. – 2013. – № 3-1. – С. 315–321.
4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.ukrstat.gov.ua>. Дата звернення: 11.03.2018.
5. Державна служба зайнятості України. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.dcz.gov.ua> Дата звернення: 11.03.2018.